

Här sker viktiga ting – om ske-sjuka

Substantivsjuka har väl de flesta hört talas om, men ske-sjuka...? I bland annat författningstexter, kommittédirektiv och propositioner stöter jag ofta på meningar med verbet *ske*, där saker och ting verkar hända och ske på något magiskt vis. Ofta är meningarna också tunga, krångliga och allmänt svårbegripliga.

:klarspråk

Substantivsjuka och ske-sjuka hänger ihop. Med substantivsjuka menas att man gör om verb till substantiv. Några exempel: *måla* blir *utföra måleriarbeten*; *böta* blir *erlägga böter*; *städa* blir *verkställa städningen*. Ett kort verb har blivit flera ord – ett substantiv och ett verb. Verben i substantivfraserna har en vidare, vagare betydelse. Smaka på de kärnfulla *måla*, *böta* och *städa* och jämför dem med de mer obestämda *utföra*, *erlägga* och *verkställa*.

Vad är då ske-sjuka?

Det är när man använder *ske*, nästan som en joker, i stället för ett konkret, talande verb. De flesta verb görs om till substantiv och som verb används *ske*.

Några exempel: (mina förslag till omskrivningar i kursiv stil)

Utbetalning av utdelning på nya aktier får inte ske innan ökningen av aktiekapitalet har registrerats. *Utdelningen på nya aktier får inte betalas ut ...*

Inför utfärdandet av de nya reglerna kommer en informationssatsning att ske. *När de nya reglerna börjar gälla kommer vi att informera de personer som ...*

Överförande kan ske mot den dömdes vilja. *Dömda kan mot sin vilja få avtjäna sitt straff i sitt hemland.*

Är det fråga om utländsk säkerhetspersonal som medföljer vid statsbesök eller liknande eller som ansvarar för personers säkerhet vid internationell luftfart, skall samråd ske med UD. *Ansvarig polismyndighet (?) skall samråda med UD om det gäller ...*

I samband med expedieringen till KU sker också vid behov en genomgång mellan ... *Om det behövs går vi igenom frågan tillsammans med X och Y i samband med att den expedieras till KU.*

Av kommittéförordningen följer att redovisningen skall ske i ett eller flera betänkanden. *X skall redovisas i ett eller flera betänkanden, vilket följer av ...*

Gäller avtalet en tjänst vars fullgörande sker med hjälp av ett medel för distanskommunikation... *Om avtalet gäller en tjänst som utförs med hjälp av mobiltelefon, ...*

Varför används ske så flitigt?

Det är lätt och praktiskt att använda *ske* i en mängd sammanhang där det kan vara svårt att använda mer märgfulla verb. Många av texterna i Regeringskansliet handlar om saker som inte är så konkreta och påtagliga. Skribenten framträder sällan och genom att låta saker bara ske slipper man ta ställning till vem det är som ska göra det man skriver om.

Vilket intryck ger då en text späckad med *ske*-fraser? *Ske*

signalerar bland annat att texten kan vara

- viktig, seriös, saklig, pålitlig
- operativ, obefolkad, stel, ålderdomlig
- komplicerad, krånglig, svårbegriplig, oklar, luddig
- abstrakt, teoretisk, mastig
- diplomatisk, oprecis.

Det finns ju också en rad synonymer till *ske*, som också förekommer rikligt. Exempel på synonymer: *utföras*, *göras*, *vidtas*, *verkställas*, *företas*, *bedrivs*, *äga rum*, *genomföras*, *åstadkommas*. Även om dessa synonymer inte alltid gör att texten blir så mycket bättre blir den ju i alla fall lite mer varierad.

Får man inte använda ske då?

Självklart går det bra att använda *ske*. Om meningen är klar och entydig finns det inget som hindrar att vi använder *ske*, eller någon synonym. En mening som *Tillbakaressan sker på lördag* är det absolut inget fel på. Fast det låter ju både enkla, trevligare och ledigare att skriva exempelvis *Vi reser hem igen på lördag*. Texten blir dessutom oftast mustigare, mer konkret och får mer liv om vi använder verb som *betalar*, *skriver*, *prövar*, *granskar*, *kontrollerar*, *beställer*, *lagstiftar* i stället för att vi substantiverar dessa och plockar in *ske*. Det beror dock på sammanhanget vilket skrivsätt man väljer.

I nästa exempel *Registrering har skett av inbetalda avgifter* är det oklart vem som har registrerat och vem som har betalat in. I det här fallet är det inte lämpligt att använda en *ske*-fras. Mycket tydligare är det att skriva *Vi har registrerat de avgifter du har betalat in*.

Det finns förstås också en rad mer eller mindre fasta uttryck och talesätt där *ske* används. Några exempel: Hur kunde det ske?; På det fjärde ska det ske; *Ske Din Vilja*; Mycket sker i det tysta; Bäst som sker; Det som ska ske det sker; Skall ske.

Låt en varningsklocka ringa

Om du märker när du läser igenom de texter du skriver att "Hoppsan! Det var många *ske*!" kan du ju pröva att byta ut några av dem. Använd någon synonym till *ske* eller – ännu bättre – lös upp substantiveringen och använd detta verb direkt. Om det handlar om att *påverka*, *bedöma*, *kontrollera* osv. skriv det i stället för *påverkan sker*, *bedömning sker*, *kontroll sker*.

Avslutningsvis kan vi ju fundera på vad följande mening betyder *Verifiering skall ske genom att kontrollera den mikrobiologiska renheten på aktuella ytor*.

Text: Eva Olofsson, Justitiedepartementet, Granskningsenheten